

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'
ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'
ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'
ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

לפני כבוד השופטת, סגנית הנשיא אביבית נחמיאס

תובע פלוני
ע"י ב"כ עוה"ד ויסאם ג'. אסמר

נגד

נתבע אלמוני
ע"י ב"כ עוה"ד סלים ואקים

בעניין המנוח : ****

פסק דין

לפני בקשה לקיום צוואה והתנגדות לה, בטענה לפגמים בצוואה וזיוף חתימתו של אחד מעדי הקיום.

1. המנוח הלך לבית עולמו ביום 7.7.2006, כשהוא נשוי. המנוח הותיר אחריו אישה וארבעה ילדים ביניהם התובע והנתבע. הבן השלישי, א', מתגורר בארה"ב והבן הרביעי, ח' ז"ל הלך לבית לעולמו ביום 25.12.2014.

2. ביום 6.5.08 ניתן אחר המנוח צו ירושה ע"י הרשם לענייני ירושה, לפיו יורשיו ע"פ דין הינם אישתו וארבעת ילדיו.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 3. אשת המנוח, הגב' ע.ח. ז"ל, הלכה לבית עולמה ביום 7.7.2010. ביום 18.7.2021, ניתן אחר המנוחה
- 2 צו ירושה, במסגרתו נקבע כי לאחר הסתלקות הבן א' לטובת התובע, יורשיה הם התובע, הנתבע ויורשי
- 3 המנוח ח' ז"ל.
- 4 4. ביום 7.5.2015 ניתן צו ירושה אחר האח המנוח ח' ז"ל, במסגרתו הוצהר כי יורשיו הם שלושת אחיו
- 5 בחלקים שווים.
- 6 5. המנוח הותיר אחריו צוואה בעדים מיום 21.3.85, במסגרתה ציווה נכס מקרקעין לתובע ולבן ח' ז"ל,
- 7 בחלקים שונים.
- 8 6. התובע פנה לביה"ד הכנסייתי של העדה המרונית, בבקשה למתן צו קיום הצוואה, ובמסגרת הליך זה
- 9 הופקדה הצוואה המקורית בביה"ד הכנסייתי.
- 10 7. ביום 30.06.10 ניתן צו לקיום צוואת המנוח ע"י בית הדין הכנסייתי של העדה המרונית.
- 11 8. לציין כי בהסתמך על צו קיום הצוואה של בית הדין הכנסייתי, נמכרו מחצית הזכויות בבית המנוח לצד
- 12 ג', ובעניין זה מנוהל הליך בבית המשפט המחוזי בנצרת אשר הוקפא עד להכרעה אשר לזהות יורשיו
- 13 של המנוח (ת"א 26487-01-20).
- 14 9. צו הקיום בוטל בפס"ד של ביה"ד הכנסייתי מיום 24.11.18, בהעדר סמכות עניינית (משלא ניתנה הסכמת
- 15 כלל היורשים לסמכות ביה"ד).
- 16 10. ביום 04.08.20 פנה התובע לרשם לענייני ירושה, בבקשה לביטול צו הירושה ולקיום צוואת המנוח.
- 17 ביום 24.08.20 הגיש המנוח בקשה להוכחת הצוואה בהעתק.
- 18 11. לפיכך, הועברו לבית המשפט ההליכים הבאים, הנוגעים לעיזבון המנוח:
- 19 א. ת"ע 28212-11-20 עניינו בקשת התובע, לביטול צו הירושה שניתן ביום 6.5.08.
- 20 ב. ת"ע 27253-11-20 עניינו בקשת התובע לקיום צוואת המנוח מיום 21.3.85.
- 21 ג. ת"ע 28292-11-20 עניינו בקשת התובע להוכחת צוואה בהעתק.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- ד. ת"ע 20735-02-21 עניינו התנגדות הנתבע, לקיום צוואת אביו בטענה כי זו מזוייפת מאחר שחתימתו של אחד מעדי הקיום זוייפה, וכי נפלו בה פגמים צורניים ומהותיים.
12. ביום 13.07.21 ניתנה החלטה בענין סדר הבאת הראיות, הן נוכח ההסכמה הדיונית שניתנה ביוזמתו של התובע בישיבה מיום 19.5.21 לפיה התובע יפתח בנטל הבאת הראיות בשל פגם בהצהרת העדים.
13. התיק נקבע להוכחות ליום 27.6.2022.
14. ביום 1.3.2022 הוגשו תצהירי התובע, ביום 3.5.2022 הוגשו תצהירי הנתבע, ביום 25.5.2022 הוגש תצהיר תשובה וביום 12.1.2023 הוגש תצהיר משלים מטעם הנתבע.
15. ביום 19.5.2022 הגיש התובע בקשה דחופה למינוי גרפולוג מטעם בית המשפט ולחלופין קבלת חווה"ד הגרפולוגית שבידו, התומכת בטענתו כי החתימות המופיעות ע"ג הצוואה, הן של המנוח והן של שני העדים, אותנטיות.
16. הבקשה נדחתה בשל עיתוי הגשתה, ובשים לב לכך שדווקא הטוען לזיוף, מתנגד נחרצות למינוי מומחה.
17. לאחר שביום 12.7.2023 נשמעה עדותו של עד הקיום, הוגשה בעקבות עדות זו בקשה נוספת למינוי גרפולוג. ביום 9.11.2023 ניתנה החלטה מנומקת המורה על מינוי גרפולוג מטעם בית המשפט.
18. ביום 29.5.24 הוגשה חוו"ד הגרפולוגית, לפיה נקבע כי החתימה המופיעה על הצוואה היא חתימתו של עד הקיום וזאת בדרגה 1 – בדרגה הגבוהה ביותר של רמת הוודאות.
19. הגם שהנתבע הפנה למומחית שאלות הבהרה, בחר שלא להזמין לחקירה, ולאחר שהצדדים הגישו סיכומיהם, בשלה העת להכרעה.

הצוואה והבקשה להוכחתה בהעתק:

20. במסגרת הצוואה הוריש המנוח נכס מקרקעין, לתובע ולבנו ח' ז"ל, בחלקים שונים – 3/4 חלקים לתובע ו-1/4 לבנו ח'.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 21. יצויין כי מדובר בנכס, בו התגורר המנוח ומשפחתו, ואותו קיבל בירושה מאביו, וכיום מתגורר בנכס
- 2 הנתבע.
- 3 22. אין למעשה מחלוקת כי הצוואה הופקדה בביה"ד הכנסייתי של העדה המרונית במסגרת הבקשה שהוגשה
- 4 בשעתו לבית הדין, למתן צו הקיום. יחד עם זאת, הצדדים חלוקים ביניהם אשר לנוסח הצוואה המקורית
- 5 שהופקדה בביה"ד, האם כוללת עמוד אחד או שניים, האם מודפסת או בכתב יד, וכן חלוקים בעניין היום
- 6 בו נחתמה הצוואה (שכן ההעתק בכתב יד הכולל עמדו אחד נחתם ביום 19.3.85 ואילו ההעתק המודפס
- 7 נחתם ביום 21.3.85).
- 8 23. לשיטתו של התובע הצוואה נחתמה ביום 21.3.1985 וכוללת 2 עמודים מודפסים (העמוד השני כולל
- 9 את הצהרת העדים), כאשר הנוסח בכתב יד הינו טיוטה בלבד שנערכה ביום 19.3.85, ואילו לגרסת
- 10 הנתבע, הצוואה נכתבה בכתב יד, נחתמה ביום 19.3.1985 וכללה עמוד אחד בלבד ללא הדף השני
- 11 (המודפס), אשר כלל לא הוגש לבית הדין.
- 12
- 13 24. הצדדים הגישו לאורך ההליך נוסחים שונים של הצוואה, אשר לעיתים, באופן פרדוכסלי דווקא תמכו
- 14 בטענות הצד שכנגד:
- 15 25. כך, למשל, ביום 25.4.21 הגיש התובע עותק של צוואה (מודפסת) הכוללת עמוד אחד בלבד (הגם
- 16 שלטענתו נוסח הצוואה כולל שני עמודים), ואף צרף לבקשה להוכחת הצוואה בעתק עמוד אחד בלבד
- 17 של הצוואה, ואילו הנתבע צירף לכתב ההתנגדות צוואה בהיקף של 2 עמודים, עמוד ראשון בכתב יד
- 18 מיום 19.8.85 ועמוד שני מודפס מיום 21.3.85 (נספח ד' עמ' 16-17), הגם שלטענתו הצוואה כוללת
- 19 עמוד אחד בלבד.
- 20 26. זאת ועוד: על גבי תרגום הצוואה שהגיש הנתבע ביום 15.6.21, צויין כי זהו תרגום נאמן למקור של
- 21 הצוואה, כולל דף מס' 2 מודפס, שהוגשו לביה"ד הכנסייתי, בחתימת ב"כ הנתבע (נספח ג' עמ' 9-
- 22 (13) –

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

צוואה זו נערכה בתאריך 19/3/1985

סלים וקים, עו"ד
ר.מ. 9069

אני מאלן כי זהו גירסא
נאמן/מקור מן ה-19.3.85
י"ב אל-19.3.85, כולל 3 נ"מ (ש)
מוקדם לזמן זה, זקית גירסא

מעידים ומאשרים בזאת חתימת מר [REDACTED] מ [REDACTED] נושא ת.ז. מס' [REDACTED]
על צוואה זו כשהיא והכרה מלאה ומרצונו הטוב היות וחתם ביום 21/3/1985 בפנינו על
צוואה זו.

(עד)

(עד)

אישור

אני הח"מ עו"ד סלים וקים מאשר כי האמור לעיל הוא תרגום מהשפה הערבית על דף מס'
(2) – מודפס שנערך על ידי.

- 1
- 2
- 3 27. כלומר אף הנתבע הודה כי העמוד השני הוגש לבית הדין, ובנוסף בכתב ההתנגדות (סעיף 11), טען
- 4 הנתבע בעצמו כי בביה"ד הכנסייתי התובע צרף נוסח של צוואה הכולל עמוד שני בהקלדה. אין מחלוקת
- 5 כי העמוד השני הוא העמוד הכולל את הצהרת העדים, אשר בהליך זה טען הנתבע כי הוא הוגש לבית
- 6 הדין.
- 7
- 8 28. התובע התבקש להמציא העתק מהצוואה שהופקדה בבית הדין הכנסייתי.
- 9 29. ביום 19.7.23 הוגשו (במסמכים נפרדים) שני עמודי הצוואה, נושאים חותמת העתק נאמן למקור וחותמת
- 10 עגולה של בית הדין.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

30. בהחלטה מיום 8.8.23 הובהר כי המסמכים שהוגשו לבית משפט זה כוללים שני עמודים (מודפסים),
הנושאים חותמת "נאמן למקור" וככל שיש למי מהצדדים טענה אשר למסמך שהונפק ע"י ביה"ד
הכנסייתי, עליו לפנות לבית הדין ולא לבית משפט זה.
31. יוער כי הגם שלא הוגש ערעור על ההחלטה, בסיכומיו טען הנתבע לראשונה כי הדף השני של הצוואה
הושג ע"י התובע במרמה "על ידי הטבעת חותמת על העמוד השני על ידי בית הדין באופן נפרד
כמסמך הקיים בתיק ואחר כך יצרפו לעמוד הראשון שהוא הצוואה שהופקדה ויגיש את שני
העמודים לבית המשפט". לשיטתו פנה ביום 18.7.23 לביה"ד לקבלת העותק המקורי והנוסח שנמסר
לידיו מכיל עמוד אחד בלבד (שהוגש לתיק ביום 24.7.23), וכי מדובר בעותק הזהה למסמך עליו
התבססה חווה"ד הגרפולוגית.
32. אני דוחה טענה זו הן בהיותה הרחבת חזית פסולה, והן לגופה.
33. ביום 11.4.21 הוגשה לתיק "הצהרת בית הדין לגבי צוואת מר *** (המנוח) ז"ל" מיום 07.04.21 החתומה
ע"י מזכיר בית הדין הכנסייתי, הכוללת הצהרה בזו הלשון:
"הנני מצהיר כי הצוואה המקורית של המנוח מר *** ז"ל, אשר נשא בחייו ת.ז מספר *** מופקדת
בבית הדין הכנסייתי המרוני. בית הדין אינו יכול לשחרר אותה ולמסור אותה לידי מר **** (התובע)
או לכל אדם אחר, אלא רק למסור העתק נאמן למקור.
מכאן אנו מאשרים, כי מסרנו למר *** (התובע) ת.ז מספר **** העתק נאמן למקור של הצוואה
המקורית והמצ"ב.
לציין כי הנספח לא צורף להודעה וביום 25.4.21 הוגש רק העמוד הראשון המודפס של הצוואה, ואולם,
כאמור בהמשך הוגשו שני עמודים נושאי חותמת עגולה ואישור "נאמן למקור".
34. דין טענות הנתבע בסיכומיו כנגד אישור בית הדין להידחות, וככל שישנן בפיו השגות או טענות כנגד
אישור בית הדין הכנסייתי, היה עליו לפנות לבית הדין, או לזמן את מזכיר בית הדין למתן עדות, דבר

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 לא נעשה. לא הובאה ראשית ראיה לכך שבית הדין הכנסייתי חזר בו מאישור "נאמן למקור" של נוסח
2 הצוואה שהופקדה.
35. מאחר ששני הצדדים מסכימים כי נוסח הצוואה שבמחלוקת, הוא הנוסח שהופקד בשעתו בביה"ד,
4 משהועבר לבית המשפט העתק "נאמן למקור" של נוסח הצוואה שהופקדה, זה המסמך המחייב אשר
5 ישמש בסיס להתנגדות הנתבע.
36. לציין כי בבית הדין הכנסייתי הופקדו שני העתקים של הצוואה המקורית, שניהם נושאים תאריך
7 21.3.85 ושניהם עמדו לבדיקתה של המומחית כפי שעולה בבירור מסעיף א לחווה"ד.
37. האמור בחו"ד המומחית מטעם בית המשפט, שמונתה לשם בחינת אותנטיות חתימת עד הקיום, מהווה
9 ראיה חותכת נוספת לצוואה המקורית שהופקדה בבית הדין, כאשר למומחית ניתנו דרכי קשר עם הכנסיה
10 המארונית על מנת שתוכל לעיין במסמך המקורי בבית הדין, והמסמכים הועמדו לבדיקתה בכנסיה עצמה,
11 בנוכחות מזכיר בית הדין, ובאי כוח הצדדים.
38. בנסיבות אלה ומאחר ששני העדים חתומים הן על העמוד הראשון והן על העמוד השני ונוכח נוסח
12 הצהרת העדים והעובדה כי על שני העמודים צויין אותו תאריך – 21.3.85, לא הוכחה הטענה כי העדים
13 לא נכחו בו זמנית במועד הבאת הצוואה בפניהם, ומכל מקום ע"פ הפסיקה ניתן להביא את הצוואה בפני
14 כל אחד מהעדים, בשתי הזדמנויות שונות (שוחט, פגמים בצוואות, בעמ' 96 וההפניות שם).
39. בנסיבות אלה אני קובעת כי הנוסח המודפס של הצוואה, הנושא אישור "נאמן למקור" אשר הופקד בבית
16 הדין הכנסייתי, וכולל שני עמודים מודפסים, ולאחר שמזכיר בית הדין הצהיר כי המקור מופקד בבית
17 הדין וכי צייד את התובע בהעתק נאמן למקור, הוא העתק של הצוואה המקורית, ומכוח סמכותי ובהתאם
18 לסעיף 68 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965, ולאחר ששוכנעתי בדבר אמיתות הצוואה הנגי מתירה
19 הוכחת הצוואה בהגשת העתק.

- 20
21
22 40. אם כן, נקודת המוצא לבחינת עילות ההתנגדות הינה נוסח מחייב זה של הצוואה.

23

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

דיון בהתנגדות לצוואה:

תמצית טענות הצדדים

41. עילת ההתנגדות המרכזית שבפי הנתבע הינה טענת זיוף, שהתבססה על התכחשות עד הקיום מר י.ה.,

במסגרת תצהירו מיום 14.12.2015 לחתימתו עליה. בסיכומים נטען כי הנטל על התובע להוכיח שמדובר

בחתימתו של עד הקיום.

42. אשר לחו"ד המומחית, נטעם כי גרפולוגיה אינה מדע מדויק, ייתכן שבוצע "זיוף טוב" שהטעה את

הגרפולוגית, בנוסף אין להוציא מכלל אפשרות שהחתימה הושגה במרמה או הטעיה מבלי שידע שהוא

חותם כעד לצוואה והפנה לפסיקה לפיה בית המשפט רשאי לדחות את מסקנת חוזה"ד.

43. בנוסף טען הנתבע למספר פגמים צורניים שנפלו בצוואה. בהם העדר הצהרת העדים שהמנוח חתם

בפניהם על הצוואה, העדר נוכחות העדים בו זמנית במעמד החתימה והעדר הצהרת המנוח כי זוהי

צוואתו.

44. כן טען כי הצוואה אינה משקפת את רצונו של המנוח. לטענת הנתבע בניגוד להוראות הצוואה, המנוח

העביר עוד בחייו את מלוא הזכויות בנכס לארבעת בניו בחלקים שווים, במסגרת הסכם שערך ביום

9.3.1982 והוסיף כי למנוח ניתנה זכות השימוש בלבד בנכס שהזכויות בו שייכות להוריו (ההסכם צורף

כנספח ג' עמ' 14-15 לכתב ההתנגדות ותרגומו צורף ביום 15.6.21) ובמסמך נוסף שערך המנוח מיום

25.8.1999 עליו חתמה גם האם המנוחה ע.ח. ז"ל, אישר שהעביר רבע מהזכויות בבית לנתבע כשם

שנתן לשלושת אחיו (שצורף כנספח ב'1 לתצהיר).

45. עוד נטען בהתנגדות כי מדובר בניסיון השתלטות על רכושו של המנוח, שכן בהסתמך על צו קיום הצוואה

של בית הדין הכנסייתי, כבר נמכרו מחצית הזכויות בבית המנוח לצד ג' (בעניין הזכויות בבית המנוח

מנוהל הליך בבית המשפט המחוזי בנצרת שהוקפא בשל הצורך בניהול הליך בענין קביעת יורשיו של

המנוח (מכוח צוואה או ירושה ע"פ דין - (ת"א 26487-01-20).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

46. מנגד טען התובע כי תצהיר עד הקיום עליו מנסה הנתבע להיבנות הינו תצהיר כוזב. זאת בהתאם לשלוש חוו"ד גרפולוגיות שבידו, בהן נקבע כי מדובר בחתימתם של המנוח ושני העדים על הצוואה, ומשחתימת העד על הצוואה אומתה אל מול חתימתו על שטר מכר (לרכישת מקרקעין שרכש מהתובע בתקופה בה נחתמה הצוואה) מיום 31.8.85, (חווה"ד ושטר המכר צורפו כנספח 1.3.22 במסגרת תצהיר התובע).
47. אשר לפגמים הצורניים, טען התובע כי מהצהרת העדים (בעמוד השני המודפס) עולה כי העדים חתמו באותו מועד ואישרו את חתימת המצווה. אשר לטענה לפיה המצווה לא ציין במפורש כי "זוהי צוואתו" נטען כי מניסוח הצוואה (בסעיף 6) עולה שהצוואה נערכה בהתאם לרצונו המלא והחופשי של המנוח ולכל היותר מדובר בפגם צורני קל שניתן לרפאו מכוח סעיף 25 לחוק הירושה.
48. בנוגע להסכם משנת '82, התובע טען כי מדובר בהסכם שלא יושם ולא דווח לרשויות המס, ואין כל נפקות שכן הוראות ההסכם האחים לרבות הנתבע אינם יכולים למכור או לשעבד את דירת המגורים בעוד שלמנוח זכות השליטה המלאה בנכס, וכי מאז ההסכם המנוח שינה את רצונו שהובע במסגרת הוראת סע' 4 לצוואה שנערכה בשלב מאוחר יותר (בשנת '85) כאשר זו למעשה מבטלת את ההסכם.
49. אשר להסכם שערך המנוח עם אשתו, נטען כי מסמך זה שלא הוגש לביה"ד, נערך תחת איומיו של הנתבע, ומדובר בהרחבת חזית אסורה. התובע התכחש מכל וכל למסמך וביקש שייבדק גרפולוגית מאחר ולטענתו האם, החתומה על המסמך, לא ידעה קרוא וכתוב וחתמה בטביעת אצבע.
50. כמו כן בתצהיר התשובה צויין כי מפסק דין שניתן בעניינו של הנתבע בבית הדין לעבודה מיום 30.5.2004 (בל 001259/04), עולות טענות קשות המיוחסות לנתבע לפיהן העמיד פנים והתחזה משך שנים רבות, על מנת לקבל קצבת נכות מהמל"ל (נספח א' לתצהיר עמ' 13-7), לכן אין לתת אמון בגרסתו.

נטל השכנוע ופגמים צורניים בצוואה:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
51. בהתאם להלכה הפסוקה, צוואה שמתקיימות בה כל הדרישות הצורניות על פי הדין, עומדת לה חזקת כשרותה, והנטל להוכיח, כי היא בטלה, מוטל על המתנגד לקיומה (ר' ע"א 2098/97 **בוסקילה נ' בוסקילה**, פ"ד נ"ח (3) 873; ע"א 130/79 **עוזרי נ' עוזרי** פ"ד ל"ג (2) 346; ת"ע 41494-06-16 **ט.ח.א נ' ז.א** (11.02.2018) וההפניות שם).
52. בהתאם להוראת סעיף 25 (א) לחוק הירושה תשכ"ה-1965, "התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא בהחלטה מנומקת לקיימה, אף אם נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיף 19, 20, 22, או 23 או בכשרות העדים או בהעדר פרטים מן ההליכים כאמור".
53. כידוע, עומדת לכל צוואה "חזקת כשרות" הקבועה בהוראות סעיף 25 לחוק הירושה. סדר הבאת הראיות, אינו נבחן ע"פ הוראת תקנה 21(א)(1) לתקנות הירושה, אלא בהתאם לכללים בדבר נטלים וחזקות החלים בדיני ירושה (שוחט, פינברג ופלומין **דיני ירושה ועזבון** (2014), עמ' 191). היה ובצוואה נפל פגם צורני אין הוא "מבטל" אותה, אך גורם הוא להיפוך הנטל הראייתי. בהתאם להלכה הפסוקה, צוואה שעל פניה נתמלאו בה כל הדרישות הצורניות, חזקה שהיא תקפה, ועל הטוען לפסלותה - הראייה. ואולם, אם הצוואה פגומה בפגם זה או אחר, חובת הראייה מתהפכת, ועל הטוען לקיומה נטל ההוכחה שאמנם לפנינו צוואה שאין ספק באמיתותה.
54. נטל הבאת הראיות הינה חובה הנלווית לחובה העיקרית של נטל השכנוע הסופי. נטל הבאת הראיות בא להבהיר על מי המצדדים **בשלב מסוים**, רובצת החובה להציג ראיותיו לפני הצד האחר. ככלל, נטל הבאת הראיות מוטל בתחילת המשפט על הצד הנושא בנטל השכנוע, שכן, אם צד זה לא יביא ראיותיו – טענותיו תידחינה (דנ"א 1519/95 **היועמ"ש נ' מרום**).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

55. בפרוטוקול הדיון מיום 19.5.21, הודיע ב"כ התובע כי למרות שהוא לא מקבל את הטענות בדבר הפגמים בצוואה, הוא אינו מתנגד להקדמת ראיותיו, בהתאם ניתנה החלטה בתום הדיון.
56. בהמשך ביקש התובע לחזור בו מההסכמה האמורה, אולם בהחלטה מיום 13.07.21 נקבע כי התובע יפתח בהבאת הראיות, זאת הן על סמך הסכמת הצדדים, והן בשל הפגם בהצהרת העדים.

הצהרת המנוח ואישור העדים:

57. לטענת הנתבע, בצוואה לא צויין כי המנוח הצהיר בפני העדים כי זו צוואתו, כן טען כי נפל פגם באישור העדים, וכי פגמים אלה, פוסלים את הצוואה.
58. סעיף 20 לחוק הירושה קובע כדלקמן: "צוואה בעדים תהיה בכתב, תצוין בתאריך ותיחתם ביד המצווה בפני שני עדים לאחר שהצהיר בפניהם שזוהי צוואתו, העדים יאשרו באותו מעמד בחתימת ידם על פני הצוואה שהמצווה הצהיר וחתם כאמור".

הצהרת המצווה:

59. הדרישה באשר להצהרת המצווה כי "זו צוואתו" טרם חתימתו עליה באה להבטיח את מודעותו של המצווה למהות המסמך שעליו הוא חותם כצוואתו שלו. דרישה זו נועדה להסיר כל ספק בדבר גמירות דעתו ליתן לאותו מסמך נפקות משפטית של צוואה קודם שיוסיף את חתימתו עליו. ההצהרה הזאת היא חלק ממרכיבי הצורה שנועדו להעמיד את המצווה על רצינותם של המסמך והמעמד, וכך לוודא כי הצוואה אכן משקפת את רצונו החופשי והאמיתי (שוחט, פגמים בצוואות, עמ' 42). תפקידם של העדים הוא לקבל את הצהרת המצווה שזו צוואתו ולצפות במעשה החתימה שלו עליה, וזאת למען יוכלו העדים למלא כהלכה את התפקיד השני שיועד להם: לאשר בכתב על פני הצוואה שהמצווה אכן הצהיר בפניהם וחתם כאמור (שוחט, שם, בעמ' 43).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

60. אמנם הצוואה אינה כוללת את השימוש בהצהרת המנוח "זו צוואתי" אולם בעמ"ש (מחוזי ת"א) 38138-09-11 א' נ' ש' נ' א' מ' ק' (14.04.2013) נפסק שהצהרת המנוח "זו צוואתי" אינה חייבת להיות בהתאם לנוסח הקבוע בסעיף 20 לחוק הירושה. מה שנדרש הוא שהמנוח היה מודע לכך שהמסמך שעליו הוא חותם הוא צוואתו (עוד בעניין זה ראה: שוחט, פינברג ופלמין "דיני ירושה ועיזבון", עמ' 111, וכן ראה: עמ"ש (ת"א) 2480-11-18 א' א' נ' נ' ש' (13.12.2020)).

61. במקרה שלפני בסעיף 6 לצוואה (בנוסח שהוגש ע"י המתנגד) נכתב "חתמתי על צוואה זו כשאני בהכרה מלאה וללא כל איום או לחץ מאיש והיא נחתמה בפני שני העדים". ניתן לראות בסעיף זה בהצהרה ברורה של המנוח, באופן הממלא אחר הדרישה הקבוע בחוק להצהרת המצווה כי זו צוואתו.

הצהרת העדים:

62. בענייננו החלק של הצהרת העדים מתחיל בעמוד הראשון של הצוואה (הכולל את המילה "אישור" ובתעתיק "תצריח"), והוא כולל את פרטי העדים וחתמתם, וממשיך בעמוד השני.

63. בהתאם לתרגום הצוואה מהשפה הערבית כפי שהוגש ע"י הנתבע ביום 15.6.2021, הצהירו העדים כדלקמן (בעמוד השני):

"אנו מאשרים את האמור בצוואה

- פ.א.ת. נושא ת.ז. ****

- י.א.ה. נושא ת.ז. ****

מעידים ומאשרים בזאת חתימת מר *** (המנוח) **** נושא ת.ז. מס' **** על צוואה זו כשהוא בהכרה מלאה ומרצונו הטוב וחתם ביום 21/3/1985 בפנינו על צוואה זו".

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

64. יצויין כי לא הוגשה השגה אשר לנוסח תרגום הצהרת העדים ע"ג העמוד השני של הצוואה (הגם שהוגשו השגות בעניינים אחרים בהתייחס למסמכים שהוגשו ביום 15.6.21), ולפיכך נוסח זה ישמש כבסיס להכרעה לעניין הפגמים הנטענים.

65. מהצהרת העדים עולה במפורש כי העדים מאשרים שהמנוח חתם בפניהם על הצוואה ביום 21.3.1985 בהיותו בהכרה מלאה ומרצונו הטוב, אולם לא הצהירו כי המנוח הצהיר בפניהם שזוהי צוואתו.

66. הפסיקה הבחינה, בין מרכיבים צורניים יסודיים - קונסטיטוטיביים, שבלעדיהם אין המסמך הנטען בגדר צוואה, לבין מרכיבים צורניים - דינאמיים, שנפלו במסמך הנטען להיות צוואה. אם נפל בצוואה פגם או חסר במרכיב צורני יסודי, לא יהיה בכוחו של בית המשפט להתעלם מכך ולקיים את הצוואה תוך שימוש בסעיף 25 לחוק (ע"א 869/75 רבקה בריל נ' היועמ"ש פ"ד לב(1) 98, 101), דנ"א 7818/00 יוסף אהרון נ' אמנון אהרונ' פ"ד נט(6) 653). לעומת זאת, אם נפל בצוואה פגם או חסר במרכיב צורני דינאמי, ניתן לקיים את הצוואה למרות הפגם, לאור הוראת סעיף 25 לחוק (שוחט פינברג ופלומין, "דיני ירושה ועיזבון", מהדורה שביעית (תשע"ד – 2014), עמ' 103). ת"ע (י-ם) 37881-01-15 והפסיקה שהובאה שם. מאחר שהחוק אינו מבחין בין דרגת חומרתם של הפגמים בצוואה ובכל מקרה של פגם – נטל השכנוע עובר למבקש הקיום, נידונה בפסיקה רבות השאלה, האם בכל מקרה של העברת הנטל, יש לדרוש את הרף הגבוה שנקבע בסעיף 25 לחוק הירושה (מידת שכנוע ברמה של "לא היה לבית המשפט ספק"). בעניין זה ר' הדברים שכתבתי בהרחבה בת"ע 72401-01-18 כהן ממנ' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח', וההפניות שם.

67. מאחר שהחוק אינו מבחין בין דרגת חומרתם של הפגמים בצוואה ובכל מקרה של פגם – נטל השכנוע עובר למבקש הקיום, נידונה בפסיקה רבות השאלה, האם בכל מקרה של העברת הנטל, יש לדרוש את

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 הרף הגבוה שנקבע בסעיף 25 לחוק הירושה (מידת שכנוע ברמה של "לא היה לבית המשפט ספק").
- 2 לסוגייה זו התייחסתי בהרחבה בפסק דיני בת"ע 72401-01-18 מ.פ.מ. נ' י.כ (16.04.20) ואין לי אלא
- 3 לחזור על הדברים, הרלבנטיים לענייננו -
- 4 67.1. בבע"מ 1511/05 פלוני נ' פלונית ציין כב' השופט רובינשטיין כי "קשה להלום כי בצוואה
- 5 שבפנינו, שבה נאמר מפורשות כי החותמת מצהירה כי זו צוואתה, ובהמשך אותו עמוד מצהירים
- 6 עורך הדין ועדה נוספת באשר לחתימה, כי נפל פגם ברמה ובמשקל המעבירים את הנטל. יש לראות
- 7 דברים במהותם. אכן עדיף היה אילו גם באישור העדים ניתן ביטוי מלא לדרישות סעיף 20, אך
- 8 יהא זה מנוגד לשכל הישר והמלאכותי לסבור כי במקרה דנן אכן עבר הנטל".
- 9 67.2. בעמ"ש (ת"א) 38138-09-11 א' נ' ש' נ' א' מ' ק' (14.04.2013) ניתח כב' השופט
- 10 שאול שוחט לעומק את הפסיקה הדנה בהיפוך נטל השכנוע במקרה של פגם בצוואה בעדים, תוך
- 11 התייחסות לבע"מ 1511/05 הנ"ל. נקבע כי במצב בו הצוואה נעדרת הצהרה של העדים כי המנוח
- 12 הצהיר שזו צוואתו, נטל השכנוע עובר למבקשי הקיום להוכיח כי הצוואה משקפת את רצונו
- 13 החופשי והאמיתי של המנוח. יחד עם זאת קבע כב' השופט שוחט כי על בית המשפט להפעיל שיקול
- 14 דעת אשר לעוצמת הנטל המוטל על מבקשי הקיום ככזה התלוי בעוצמתו של הפגם, זאת, על מנת
- 15 שלא נמצא חוטאים למטרה ולעקרון של כיבוד רצון המת במקרה שבו פגם קל בצוואה יעביר את
- 16 הנטל להוכיח מהו רצונו האמיתי של המצווה, על מבקשי הקיום, ברמת שכנוע של "לא היה לבית
- 17 משפט ספק".
- 18 67.3. כב' השופט שוחט הדגיש, כי הדרישות הצורניות אותן העמיד המחוקק, אינן מטרה בפני
- 19 עצמה, אלא אמצעי שנועד לתת ביטוי לגמירת דעתו של המצווה, ויש לבחון כל מקרה ומקרה לפי
- 20 נסיבותיו ולפי חומרת הפגם. אשר לבע"מ 1511/05 העיר כב' השופט שוחט כי זה התייחס להעברת
- 21 נטל הבאת הראיות ולא נטל השכנוע וכי העדר אישור העדים שהמנוח הצהיר בפניהם שזו צוואתו,
- 22 מהווה פגם שאין בו כדי להעביר את נטל הראיה ובמקרה בו בצוואה נכתב שהמנוח הצהירה שזו
- 23 צוואתה והעדים הצהירו, כי חתמה עליה – יפתחו המתנגדים בהבאת ראיותיהם.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 67.4. ואכן הפסיקה התייחסה לרף של נטל השכנוע בהתאם לנסיבות כל מקרה ומקרה. כך,
- למשל, בת"ע (ת"א-יפו) 46972-07-12 **עזבון המנוחה ה' ג' ז"ל נ' ג' ק'** (16.03.16), חרף
- העדר אישור העדים שהמנוח הצהיר בפניהם שזו צוואתו- בית המשפט השתכנע כי אין בכך כדי
- להעביר את נטל השכנוע להוכחת אמיתות הצוואה כאשר צויין כי גם אם עסקינן בפגם פורמאלי
- המצדיק את העברת הנטל מן הראוי להעמידו על רף הנמוך מזה שנקבע בסעיף 25 לחוק הירושה.
- מנגד, בת"ע (תל אביב-יפו) 2209-11-11 **עזבון המנוח א.כ. ז"ל נ' א.י.** (26.07.2015) צויין כי
- הטעם לדרישה שלא יהיה לבית המשפט ספק, הוא, "שבניגוד לצוואה תקינה מבחינה צורנית, שהינה
- בחזקת כשרות והנטל לפסלה מוטל על המתנגד לה, צוואה פגומה איננה בחזקת כשרות. קיומו של
- הפגם מעלה את החשד שהצוואה אינה משקפת את רצונו של המצווה, ומכאן הטלת מלוא כובד
- הנטל על מבקש הקיום".
-
68. במקרה זה, מאחר שהמנוח היה מודע לכך שהוא חותם על צוואה, העדים אישרו כי המנוח חתם בפניהם
- על הצוואה, ועל רקע טיבה של ההתנגדות הנעוצה בענת הזיוף, הגעתי לכלל מסקנה כי יש להגמיש את
- הרף הקבוע בסעיף 25 לחוק, ולהעמידו על הרף הראייתי הרגיל הנהוג במשפט אזרחי, קרי של מאזן
- ההסתברויות.
-
-
-
-
- טענת הזיוף:**
69. למעשה נותרנו עם טענת התנגדות יחידה, היא טענת הזיוף.
70. המדובר בצוואה בעדים, כאשר אחד העדים (פאדל אסעד חלול ז"ל) נפטר, ואילו העד הנוסף – י.א.ה.,
- הכחיש את חתימתו על הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

71. יודגש כי בכתב ההתנגדות לא נטענה טענה לזיוף **חתימת המנוח** על הצוואה אלא נטען לזיוף **חתימת העד**, מר י.א.ה. כלומר מקום בו לא הוכחה טענת זיוף חתימת העד – הצוואה כשרה, ויש לקיימה.

נטל ההוכחה כאשר נטענת טענת זיוף:

72. "כלל ידוע במשפט האזרחי הינו כי "המוציא מחברו עליו הראיה", ההלכה היא כאשר ישנה מחלוקת באשר לאמיתות תוכנו של מסמך דהיינו מדובר בטענת זיוף...אף אם מוצגים המסמכים המקוריים, או מוצגים מסמכים נאמנים למקור, מאומתים על-ידי עורך דין, אין די בכך כדי לקבוע כי התובע עמד בנטל השכנוע להוכחת טענתו. במקרים כגון אלו, בעל הדין אשר הביא את המסמך ועליו מבקש לבסס את תביעתו, מוטל עליו נטל השכנוע באשר לאמיתות המסמך. קל וחומר בעת שבידיו רק העתק של המסמך ולא המקור... בעניין זה קבע הנשיא שמגר בע"א 5293/90 **בנק הפועלים בע"מ נ' שאול רחמים בע"מ**, פ"ד מז(3), 240, עמ' 262 (29/06/93) כי כאשר ישנה מחלוקת לגבי אמיתות החתימות מוטל נטל השכנוע על כתפי מציג המסמך (ת"א (מחוזי חי') 15901-05-14 **פארס פאעור נ' מוחמד פאעור** (29.5.2016)). עוד נפסק כי, כאשר אדם מתכחש לחתימתו על מסמך, על הצד שכנגד מוטל הנטל להוכיח את אמיתות המסמך (זאת, להבדיל ממצב בו נטענת טענת זיוף של חוזה שהצדדים למשפט אינם צדדים ישירים לחוזה). בעניין זה ר' הדברים שנפסקו בהרחבה מפי כב' השופטת ברון בע"א 45/15 **חלימה נבולסי נ' נביל נבולסי** (15.05.2017)).

73. **הדברים שונים בכל הנוגע לטענות לזיוף צוואה** – ברובם המכריע של פסקי הדין, נקבע כי הטוען לזיוף צוואה, עליו הנטל להוכיח את טענתו. והרי הגיון רב בצידה של קביעה זו שאם לא תאמר כן, בכל הליך של התנגדות די בטענה סתמית של המתנגד, כי הצוואה מזוייפת, על מנת להטיל על מבקש הקיום את החובה לעתור למינוי מומחה, ולשאת במימון העלויות או בחלקן, תוצאה שבוודאי איננה תוצאה רצויה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 74. ואכן, בשורה ארוכה זו ההלכה שנפסקה. ר' ת"ע (משפחה תל אביב-יפו) 2320-08-20 פ.ג.ש נ'
- 2 פ.ש (14.4.2024), ת"ע (משפחה תל אביב-יפו) 45836-04-15 ז.ש.נ' א.ע (20.9.2020), ת"ע
- 3 (משפחה תל אביב-יפו) 47214-07-12 א' ל' נ' ש' א' (17.1.2016), ת"ע (משפחה תל אביב-יפו)
- 4 60690-01-14 ס. ב. ד נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב, משרדי ממשלה (2.7.2017), ת"ע
- 5 (משפחה חיפה) 58464-12-12 א' נ' ע' (30.4.2021), ת"ע (משפחה תל אביב-יפו) 21577-03-
- 6 19 א.ש.נ' א.ק (2.9.2021), ת"ע (משפחה ירושלים) 40700/09 עיזבון המנוחה ר.ע. ז"ל נ'
- 7 י.ע (26.6.2012), ת"ע (משפחה ק' גת) 17647-04-22 י.מ.נ' ש.מ (18.2.2025), ת"ע (משפחה
- 8 חיפה) 55685-06-14 ז.ד.נ' ע.ר (27.7.2016), ת"ע (משפחה ק' שמונה) 4945-11-17 פלוני נ'
- 9 מושב עובדים להתיישבות הקלאית (12.1.2022), ופס"ד נוספים. לא נעלם מעיני כי קיימות
- 10 התבטאויות בודדות בפסיקה הקובעות כי כאשר מוטל ספק בחתימות הצוואה, חובת ההוכחה מוטלת על
- 11 המבקש את קיום הצוואה ולא על הטוען לזיוף (ת"ע (משפחה חיפה) 3050-05 עזבון המנוח נ.ח. ז"ל
- 12 נ' ג.ח (7.11.2012), תמ"ש (משפחה ראשון לציון) 296621-01-11 ש.ב.נ' ל.ד (9.12.2014), יחד
- 13 עם זאת, בזהירות רבה אומר כי ככל הנראה הדבר נבע מפרשנות של ע"א 3186/97 היועץ המשפטי
- 14 לממשלה נ' נאק (לא פורסם), כאשר הדברים לא נפסקו שם מפורשות.
- 15 75. עוד נקבע בפסיקה כי כמות הראיות ורף הראיות הנדרש לגבי טענה מעין פלילית נוסח זיוף ותרמית הוא
- 16 גבוה יותר ממאזן ההסתברויות. קיימת זיקה בין חומרת הטענה לעוצמת ההוכחה, ומקום בו מועלית טענת
- 17 תרמית וזיוף, על בית המשפט לבחון את הראיות בזהירות ובקפדנות" (ע"א 3546/10 מישאלי נ' קליין
- 18 (8.4.2012), ע"א 7456/11 מוריס בק נוי נ' מלחי אמנון (11.4.13); ע"א 3725/08 חזן נ' חזן
- 19 (3.2.11); ע"א 475/81 זיקרי יעקב נ' "כלל" חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מ (1) 589). 64.
- 20 76. כידוע, דרך המלך להוכחת טענת זיוף היא באמצעות מינוי מומחה להשוואת כתבי יד שיש לו את
- 21 הטכנולוגיה והידע המקצועיים לבדיקה שכזו (ר' רמ"ש (ב"ש) 17188-06-10 נ.א. נ' ר.א.
- 22 (19.10.2010).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 77. למרבה הצער, אף בעניין זה היתה התנהלות דיונית ענפה, כאשר דווקא הצד שטען לזיוף, התנגד בכל
- 2 תוקף למינוי מומחה לבחינת הזיוף הנטען, בטענות מטענות שונות. במיוחד תמוה הדבר כאשר טענת
- 3 הזיוף הינה עילת ההתנגדות היחידה.
- 4 78. בדיון מיום 19.5.21 הועלתה סוגית מינוי המומחים, התובע הצהיר כי בידו שלוש חוו"ד גרפולוגיות
- 5 התומכות בטענתו כי החתימות המופיעות ע"ג הצוואה של המנוח ושני העדים, הן אותנטיות כאשר חתימת
- 6 העד י.א.ה. אומתה מול חתימתו על שטר מכר מאותה עת.
- 7 79. הנתבע התנגד להגשת חווה"ד, בשים לב לחובה החלה בבית המשפט לענייני משפחה לעתור תחילה
- 8 למינוי מומחה מטעם בית המשפט (עמ' 3 לפרוט' ש' 14-16).
- 9 80. ואכן, כידוע, בבית המשפט לענייני משפחה, אין לבעל די זכות קנויה להגיש חוו"ד מטעמו. סעיף 8(ג)
- 10 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה – 1995, קובע כי "מונה מומחה או יועץ מטעם בית
- 11 המשפט, לא יהיה בעל דין רשאי להביא עדות נוספת של מומחה מטעמו, אלא ברשות בית המשפט. כן
- 12 ר' תקנה 25 (ח) לתקנות בית המשפט לענייני משפחה (סדרי דין), תשפ"א-2020 לפיה "בעל דין לא
- 13 יגיש חוות דעת של מומחה מטעמו אלא לאחר שבית המשפט בחן אם לתת החלטה לפי סעיף 8(ג) לחוק".
- 14 81. בתום הדיון מיום 19.5.21, הוארך המועד להגשת בקשות למינוי מומחים ונקבע כי יש להגישן תוך 60
- 15 יום. זאת לא נעשה ע"י מי מהצדדים.
- 16
- 17 82. התובע מצידו ביקש להגיש את חוו"ד הנטענות ולו כראייה לעצם קיומן והצהיר כי בכוונתו להגיש בקשה
- 18 למינוי גרפולוג מומחה מטעם בית המשפט, אולם בפועל לא טרח להגיש בקשה כאמור.
- 19
- 20 83. חווה"ד הגרפולוגיות ושטר מכר המקרקעין מיום 31.8.85 הוגשו במסגרת תצהיר התובע מיום 1.3.22
- 21 (ר' נספחים ט"ז ו- י"ז לתצהיר, עמ' 99-64). הנתבע התנגד להגשת חווה"ד ושטר המכר, בטענה כי
- 22 שטר המכר אינו רלוונטי וכי חווה"ד הוגשו בניגוד להחלטת בית המשפט ולתקנות (תגובה מיום

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 23.5.22. מגד טען התובע שמדובר במסמכים רלוונטיים להוכחת אמיתות הצוואה (תגובה מיום
- 2 31.5.22).
- 3
- 4 84. בנוסף, הנתבע צרף לתצהירו מסמך שערך המנוח עם אשתו הגב' ע.ח. מיום 25.8.99 בעניין הנכס (ר' נספח ב' 1 לתצהיר מיום 3.5.22). התובע טען כי מדובר במסמך שהושג תחת איומי הנתבע או כי מדובר במסמך מזויף, המתיימר להיות חתום ע"י המנוח ואשתו בעוד שאשת המנוח הגב' ע.ח. כלל לא ידעה קרוא וכתוב וחתמה באמצעות טביעת אצבע, לפיכך דרש חווה"ד גרפולוגית לבדיקת נכונות החתימה הן של המנוח והן של המנוחה הגב' ע.ח. על גבי המסמך (ר' תצהיר תשובה שהגיש התובע ביום 25.5.22).
- 9
- 10 85. רק ביום 19.5.22 הגיש התובע "בקשה דחופה" למינוי גרפולוג מטעם בית המשפט, לבחינת חתימות המנוח ועד הצוואה מר א.כ.ח. ז"ל וכן לבחינת אמיתות חתימת אשתו של המנוח, ע"ג מסמך האמור שצורף לתצהירי הנתבע (נספח ב' 1). לחלופין עתר לקבלת חווה"ד הגרפולוגית מטעמו. הנתבע התנגד מכל וכל למינוי מומחה, בעיקר בשל עיתוי הגשת הבקשה, שהוגשה לאחר הבאת הראיות (תגובה מיום 25.5.22).
- 14
- 15
- 16 86. הבקשה נדחתה בהחלטה מפורטת מיום 26.6.22, להלן תמצית נימוקיה:
- 17 א. אכן טענת זיוף היא עניין שבמומחיות אלא שהטוען לזיוף הוא אשר צריך להוכיח את טענת הזיוף והוא זה שאמור לעתור למינוי מומחה להוכחת טענתו. במקרה זה טענת הזיוף נטענה מכתב הטענות הראשון, והיתה הבסיס להתנגדות.
- 19
- 20 ב. עוד בפרוטוקול הדיון מיום 19.05.22 הועלתה סוגיית המומחים, כאשר הובהר כי בבית משפט לענייני משפחה יש לעתור תחילה למינוי מומחה מטעם בית המשפט.
- 21
- 22 ג. הנתבע היה זה שהתנגד לצירוף חווה"ד הגרפולוג המומחה מטעם התובע, היה מודע לצורך בהגשת בקשה למינוי, ומטעמים השמורים עמו, בחר שלא להגיש לבית המשפט בקשה למינוי מומחה גרפולוג וכעת כאמור אף מתנגד לבקשה שהוגשה מטעם התובע.
- 24

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 ד. בתום הדיון מיום 19.5.22 הובהר כי בקשות למינוי מומחים יש להגיש תוך 60 יום, וזאת לא
- 2 נעשה.
- 3 ה. לפיכך, משהצד אשר טוען את טענת הזיוף מתנגד למינוי מומחה גרפולוג, ונוכח עיתוי הגשת
- 4 הבקשה אשר יש בה כדי להאריך הארכה משמעותית את הדיון, כאשר הובהר המועד בו יש להגיש
- 5 בקשות למינוי מומחים, בשם לב לכך שהצדדים ניהלו הליכים רבים בעניין עזבון המנוח שנפטר
- 6 בשנת 2006 וטרם נקבעו יורשיו, נדחתה הבקשה שהוגשה מטעם מבקש הקיום למינוי מומחה.
- 7 87. בהחלטה הובהר כי בית המשפט רשאי להסיק מהעובדה כי הטוען לזיוף לא הגיש בקשה למינוי מומחה
- 8 ואף התנגד למינוי כאמור, כל מסקנה שיראה לנכון.
- 9 88. בכל הנוגע לבקשה למינוי מומחה גרפולוג לבחינת אותנטיות החתימה של המנוחים (נספח ב1 לתצהיר
- 10 הנתבע) – זו תיבחן לאחר ישיבת ההוכחות במסגרתה יובהר טיבו של המסמך והרלבנטיות של המסמך
- 11 לסוגיות שבמחלוקת. בעניין זה יובהר כי אינני רואה לנכון להכריע בדבר אותנטיות המסמך וטיבו, שכן
- 12 אלה לא נדרשים להכרעה בעניין יורשיו של המנוח בהתחשב בכך שמדובר בהתנגדות לקיום הצוואה.
- 13 89. במעמד ישיבת ההוכחות שהתקיימה ביום 12.12.22 דרש הנתבע להוציא את חווה"ד שלטענתו צורפו
- 14 שלא כדין. ואולם, בהתאם לתקנה 25(ח) לתקנות בית המשפט לענייני משפחה (סדרי דין), בעל דין לא
- 15 יגיש חוות דעת של מומחה מטעמו אלא לאחר שבית המשפט בחן אם לתת החלטה לפי סעיף 8(ג) לחוק,
- 16 לפיכך בשלב זה של ההליך, משנדחתה בקשת התובע למינוי מומחה מטעם בית המשפט, לכאורה לא
- 17 היתה מניעה לצירוף חוו"ד מומחה מטעמו של אותו בעל דין.
- 18
- 19 90. במהלך ישיבת ההוכחות מיום 12.7.23, נחקר עד הקיום, מר י.א.ה. העד אישר בחקירתו כי הכיר את
- 20 המנוח וכי קנה מהתובע - בנו של המנוח, חלקת אדמה בשנים 84-85 (קרי, בשנה בה נערכה הצוואה)
- 21 ואישר את חתימתו על גבי שטר רכישת המקרקעין, וכך העיד (עמ' 49 ש' 12-4):
- 22

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

1 "ש. נכון שהסיבה מדוע פנה אלייך המנוח בזמנו כדי שתחתום על הצוואה כעד לצוואה נעוצה

2 שהבן שלו מכר לך באותה תקופה חלקת אדמה באזור *** ב**** זה נכון?

3 ת. כן. קניתי. כן מ**** (התובע) חלקת אדמה באזור *** אם אני לא טועה בשנת 84-85 יכול להיות

4 אני לא זוכר את זה טוב.

5 ש. האם בגלל שקנית מ**** (התובע) את החלקת אדמה ב**** בשנת 85 האם גם מהסיבה הזו

6 ביקש ממך המנוח להיות עד לצוואה שלו?

7 ת. לא. בכלל לא.

8 ש. אני רוצה להציג לך את שטר המכר לפיו רכשת את החלקה ב**** ותאשר לי שזה השטר.

9 ת. אני מעיין בשטר ואני מאשר. נכון זו החתימה שלי.

10
11 91. עוד אישר כי העיסקה הסתיימה ברישום הזכויות בפנקסי המקרקעין בשנת 86 והקרקע נרשמה על

12 שמו. (עמ' 49 ש' 22-24). שטר המכר הוגש לתיק (מוצג נ/1).

13
14 92. בכל הנוגע לחתימתו על הצוואה, עמד העד על עמדתו לפיה לא היה עד לצוואה ואין מדובר בחתימה

15 שלו על גביה גם כשעומת עם חתימתו על שטר המכר (אותה אישר כאמור), אשר על פניו, בעין לא

16 מקצועית, נראתה כחתימה דומה (עמ' 49 ש' 27 ואילך, עמ' 50 ש' 15-17).

17
18 93. בתום חקירת העד, עתר התובע פעם נוספת במעמד הדיון למינוי גרפולוג מטעם בית המשפט ואילו

19 הנתבע עמד על התנגדותו.

20 94. בהעדר הסכמה בין הצדדים, לאחר שמיעת העד ועמדת הנתבע ניתנה החלטה מנומקת ביום 9.11.23,

21 במסגרתה נעתר בית המשפט למינוי מומחה בתחום הגרפולוגיה, חרף השלב המאוחר של ההליך, ואלה

22 נימוקי ההחלטה:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 "עד הקיום, מר י.א.ה העיד בפני ביום 12.7.23 למרבה הצער עדותו היתה מינימליסטית, וכל שהיה
2 בפניו הוא כי "מעולם לא היה עד לצוואה" והכחיש את חתימתו על הצוואה. העד אישר כי הכיר את
3 המנוח וכי קנה מבנו חלקת אדמה בשנים 84-85 (קרי, בשנה בה נערכה הצוואה). כן אישר העד
4 את חתימתו על שטר המכר.
5 עוד לציין כי לתיק צורפה ביום 19.7.23 הצהרת העדים ע"ג העמוד השני של הצוואה (אף בעניין
6 זה התגלעה מחלוקת בין הצדדים, ר' החלטה מיום 8.8.23).
7 בנסיבות אלה, ולאחר שעיינתי היטב בכלל כתבי הטענות ובהוכחות שנשמעו, אין מקום להסתמך
8 אך ורק על עדות בע"פ של עד הקיום, ולהכריע בתיק על סמך נטלי הוכחה, שעה שקיימת אפשרות
9 לערוך בדיקה ע"י מומחה בתחום זיהוי כתב יד.
10 הנתבע כאמור התנגד נחרצות למינוי גרפולוג אולם טענתו היחידה הינה עיתוי הגשת הבקשה.
11 בנסיבות אלה, כאשר שאלת נטלי ההוכחה טרם הוכרעה, וכאשר עד הקיום מאשר כי הכיר את
12 המנוח ובשנה בה נחתמה הצוואה (או בשנה סמוכה לה) הוא רכש מבנו של המנוח חלקת קרקע
13 ואישר את החתימה שלו על שטר המכר, וכאשר העד מכחיש בצורה מוחלטת חתימתו על הצוואה,
14 סבורני כי כיום לאחר ישיבת ההוכחות, ולאחר שעד הקיום נשמע – יש נסיבות המצדיקות שינוי
15 החלטה הביניים, ויש להורות על מינוי מומחה לזיהוי כתב יד, דבר אשר יש בו כדי לסייע לבית
16 המשפט להגיע להכרעה מדויקת ומבוססת יותר".
17
18 95. יחד עם זאת בשים לב לכך שהראיות נשמעו, ועל מנת לצמצם את הפגיעה שנגרמת מהתמשכות ההליך,
19 ניתנה הוראה על הגשת סיכומים ובמקביל מונה מומחה לזיהוי כתב יד, כאשר הצדדים יוכלו לחקור את
20 המומחה ולהשלים סיכומיהם לאחר קבלת חוו"ד בנקודה זו בלבד.
21
22 96. במקביל ניתנה החלטה על מינוי מומחית מטעם בית המשפט לחוות דעתה בשאלה האם החתימה של העד
23 י.א.ה על גבי צוואת המנוח מיום 21.3.85, אותנטית.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1
- 2 97. גם בעניין העברת המסמכים למומחית, הצדדים ניהלו התדיינות ארוכה, הן בעניין טיבה של הצוואה
- 3 שהופקדה בביה"ד ואשר נבחנה ע"י המומחית והן בעניין "קשר פסול" שלטענת הנתבע קיימה המומחית
- 4 עם התובע. בקשה זו לבטול מינוי המומחית נדחתה ונקבע כי כל מטרתה, עיכוב ההליך השיפוטי שלא
- 5 לצורך, תוך שימוש בהליכי משפט לרעה, בין היתר נקבע כי -
- 6
- 7 "בכל הנוגע לטיבה של הצוואה המקורית שהופקדה - כבר ניתנו מספר החלטות בעניין זה - לבית
- 8 המשפט הוצג מסמך הכולל שני עמודים חתומים בחותמת "נאמן למקור" ע"י בית הדין הכנסייתי.
- 9 ככל שיש לנתבע השגות בעניין זה עליו להפנות לבית הדין ולא לבית המשפט אשר לטענה כי
- 10 הוצג המסמך המקורי למומחית - כאשר לכל אורך הדרך נטען כי המקור מופקד בבית הדין, מעמדת
- 11 ב"כ התובע עולה כי הומצא למומחית ההעתק המאושר של חווה"ד. כמובן שהמומחית תוכל לעיין
- 12 בחוו"ד המקורית המופקדת בבית הדין - זאת בתיאום ישיר בין המומחית לבית הדין. הצדדים יגישו
- 13 לבית המשפט מסמך המפרט דרכים ליצירת קשר עם בית הדין המאורני וזאת על מנת להקל על
- 14 המומחית בעניין זה.
- 15
- 16 לכל היותר אי הבנה זו (האם הוצג מסמך מקורי או העתק נאמן למקור) היתה יכולה להיות סיבה
- 17 לפנות לבית המשפט. שאר הטענות ראוי היה שלא לטעון אותן.
- 18
- 19 המומחית מונתה בהחלטה מיום 09.11.23 לבחינת אותנטיות חתימתו של העד י.א.ה על גבי הצוואה.
- 20 ברי כי העברת המסמך שבמחלוקת לרבות שטר המכר שצויין מפורשות בהחלטת המינוי, לידי
- 21 המומחית אין בו משום קשר פסול. לכאורה לטענת הנתבע היה על מי מהצדדים לפנות לבית המשפט
- 22 בבקשה להציג בפני המומחית את המסמך שבמחלוקת, לא היה צורך בקבלת אישור כאמור וברי כי

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

אילו היתה נעשית פניה כאמור, ע"י מי מהצדדים, היה ניתן אישור אף ללא קבלת תגובת הצד שכנגד".

98. עוד נקבע המומחית תיצור קשר באופן ישיר מול ביה"ד ותעיין בצוואה המקורית המופקדת שם וכן תעיין בשטר המכר המקורי במשרדי הרשם, בנוכחות עובד הלשכה (ר' החלטות מיום 26.02.24).

99. ביום 29.5.24 הוגשה חוו"ד המומחית אשר קבעה כי החתימה המתנוססת על הצוואה היא חתימתו של העד י.א.ה, זאת בהתבסס על התאמה שנמצאה בתכונות הכתיבה השונות בין הכתב שבמחלוקת לבין דוגמאות כתב ידו של העד. חומר העזר ששימש את המומחית צורף לתיק ביום 5.12.24.

100. חוות דעת המומחית, נערכה לאחר שבפני המומחית עמדו שתי חתימות מקוריות של העד על מסמך המחלוקת המקורי (הצוואה – כפי שעולה מחוו"ד, ומחומר העזר שצורף, הוצגו בפני המומחית שני העתקים מקוריים של הצוואה) שהוצג בפניה בביה"ד הכנסייתי במעמד באי כוח הצדדים (סומנו א, ב בחווה"ד), חתימות העד המקוריות על שני שטרי מכר שהוצגו בפניה בלשכת מיסוי המקרקעין בנצרת (סומנו ה1-ה2 בחווה"ד), דוגמאות כתב של העד, וחתימה של העד על גבי עותק של מסמכי בנק משנת 2002 (סומנו ה8-ה16 בחווה"ד).

מסקנות חוות הדעת:

101. בסיכום חוות דעתה התייחסה המומחית לחתימות העד על הצוואה וציינה כי נמצאה התאמה בתכונות הכתיבה בין שתי החתימות נשוא המחלוקת המסומנות א, ב לבין דוגמאות חתימה בשם י.א.ה.. המומחית מצאה בדרגת הוודאות הגבוהה ביותר – דרגה 1 ללא כל הסתייגות – התאמה בתכונות הכתיבה בין הכתב שבמחלוקת לבין דוגמאות כתב ידו של הכותב ודעתה היא שהכתב במחלוקת נכתב על ידי הכותב.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

102. בתום חווה"ד הסיקה המומחית כי "על סמך ההתאמות בתכונות הכתיבה הייחודיות המאפיינות את הכותב, בעיקר משיכת קו ושטף הכתיבה, העדר ניגודים וסימונים המחשידים לזיוף, מסקנתי כי החתימות נכתבו על ידי כותב הדוגמאות בשם י.א.ה."
103. המתנגד הפנה למומחית שאלות הבהרה אם כי היא לא הוזמנה לחקירה ע"י מי מהצדדים.
104. משלא זומנה המומחית לחקירה, יש לקבוע כי אף הצדדים אינם חולקים על מסקנותיה.
105. בהקשר זה יוטען כי מחומר העבודה שנמסר למומחית עולה ככי היא בחנה אך ורק את החתימות המתנוססות ע"ג תחתית העמוד הראשון של הצוואה, וכאמור בדקה את שני ההעתקים. אילו היתה מזומנת לחקירה ניתן היה לבדוק עימה מדוע לא בדקה את ארבע החתימות (שתי החתימות ע"ג כל אחד מעמודי הצוואה, על שני העתקיה). אולם כאמור הנתבע כלל לא טרח לזמנה לעדות.
106. על מעמדו של הגרפולוג כמומחה בבית המשפט, ועל משקלה של חוות דעתו באבחון זיופי חתימות – ניתן ללמוד מדבריו של הנשיא מ' שמגר בעניין שאול רחמים, בעמ' 262-263: "בסוגיה זו הלכה היא מלפנינו, כי בית המשפט רשאי להיזקק לעדויות מומחים בעניינים שבהם דרושים ידע והתמצאות מדעיים או טכניים" (ד"נ 20/85 בחרי ואח' נ' פלדון ואח', פ"ד לט (4) 463, בעמ' 465), ובהם עדות גרפולוג המומחה לניתוח כתבי-יד. על מקצוע הגרפולוגיה נאמר, כי 'הגיע לדרגת מדע שימושי ממש...' (ע"פ 352/71 טל נ' מדינת ישראל, פ"ד כו (2) 107, בעמ' 112), ולכן מותר – ולעתים קרובות אף רצוי – לעשות שימוש בחוות-דעתו של גרפולוג על-מנת לבסס טענה בדבר אמיתותה (או אי-אמיתותה) של חתימה. מובן כי בכך אין כדי להעביר לגרפולוג את כוח ההכרעה לעניין אמיתות החתימה, ובכל מקרה בית המשפט הוא זה המחליט אם לתת אמון בחוות-דעתו של המומחה, איזה משקל – אם בכלל – יש לייחס לה, ומה המסקנה הסופית העולה משקלול חוות-דעת זו עם שאר הראיות שבתיק (ראה ע"א 46/77 בוכולד נ' בנק ברקליס דיסקונט בע"מ, פ"ד לג (ע"א 4175/12 תעשית אבן וסיד בע"מ נ' אברהמים גדיר 10.03.2014).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

1. ככלל, מקום שמינה בית המשפט מומחה מטעמו מהווה חוות דעתו תשתית נתונים מקצועית
- 2 ואובייקטיבית לצורך ההכרעה בסוגייה שבמחלוקת ועל כן סביר שבית המשפט יאמץ את ממצאי
- 3 המומחה, אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין וכבדת משקל שלא לעשות זאת (ע"א 293/88 **חברת**
- 4 **יצחק ניימן להשכרה בע"מ נ' רבי** (31.12.88). כלל זה הוחל גם בהליכים המנוהלים בבתי המשפט
- 5 לענייני משפחה, ואומץ גם בפסיקת בית המשפט העליון (ר' בע"מ 27/06 **פלוני נ' פלוני** (1.5.2006)
- 6 בע"מ 9358/04 **פלונית נ' פלוני** (2.5.2005), רע"א 4575/00 **פלונית נ' אלמוני**, נה(2) 321
- 7 (2001). יצויין כי כך נפסק אף בבע"מ 10060/07 **פלונית נ' פלוני** (2.10.2008) ואכן באותו המקרה
- 8 מצא בית המשפט פגמים מהותיים בחווה"ד השניה שהגישה המומחית, אשר הובילו לכך שאומצו
- 9 ההמלצות שבחווה"ד הראשונה, המלצות שסתרו את ההמלצה שצויינה בחווה"ד השניה).
10. בהתאם להלכה הפסוקה, עצם ויתור על חקירה נגדית משמעה שאין חולקים על האמור בתצהירו
- 11 של העד, והדברים יפים גם לגבי אי חקירת מומחה על חוות (ר' ע"א 296/82 **נבנצאל נ' ג'רסי** פ"ד
- 12 מ(3) 281 (27/05/1986), עמ' 303, ת"ע (משפחה חיפה) 5324-02-11 **ס.ו. ז"ל נ' א.ו.** (נבו
- 13 19.9.2016). כן ר' הדברים שנפסקו מפי כב' השופט אסף זגורי בתמ"ש (משפחה נצרת) - 42052-07-
- 14 **צ.מ. נ' ל.ש** (19.12.2012) אשר הדגיש כי "המומחה לא נתבקש להיחקר אודות חוות דעתו. שעה
- 15 שקביעותיו של המומחה הינן בתחום מומחיותו והן לא נסתרו על ידי המתנגדים ובשעה שהמומחה לא
- 16 זומן למסירת עדות, יש לראות בכך משום השלמה של המתנגדים עם חוות דעתו. מכל מקום, המתנגדים
- 17 לא הצליחו לסתור בעדויותיהם את חוות דעתו של המומחה". עוד נקבע בהקשר זה בפסיקת בית המשפט
- 18 העליון: "עקב ההגבלה על יכולתם של הצדדים להביא ראיות נוספות מצטמצמת ממילא יכולתם לשכנע
- 19 את בית המשפט בטעותו של המומחה, והיא מתמקדת בעיקר בטענות עיוניות לגבי נכונות מסקנותיו.
- 20 טענות אלו חייבות למצוא ביטוין בחקירתו של העד, כי זו שיטת המבחן של הרציונאליות של מסקנותיו"
- 21 (ע"א 605/88 **תבורי - בית חרושת למשקאות קלים בע"מ נ' מעינות הגליל המערבי סוכנויות**

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

- 1 (1979) בע"מ, פ"ד מה(2) 1, 11(08/01/1991) ("כן ר' הדברים שנפסקו בתמ"ש (משפחה ירושלים)
- 2 5650-05-16 פלונית נ' פלונית (15.8.2021) וההפניות שם, ובשורה ארוכה של פס"ד נוספים.
- 3
- 4
- 5 109. אם כן, הכלל לפיו משמונה מומחה ע"י בית המשפט יש לחוות דעתו משקל נכבד ביותר, תקף מכוח
- 6 קל וחומר, כאשר עסקינן במומחה אשר לא נחקר ואשר הצדדים ויתרו על חקירתו. במצב זה, כאשר
- 7 הנתבע הוא זה אשר טען לזיוף, והתנגד למינוי מומחה מטעם בית המשפט, כאשר זה מונה ומסקנותיו
- 8 היו חד משמעיות בדרגת הוודאות הגבוהה ביותר, וכאשר גם אז בחר שלא לזמן את המומחית לחקירה,
- 9 אין מקום להסתפק בטענות בעלמא או באמירות חסרות בסיס כנגד חווה"ד, ויש לקבוע כי לא הוכחה
- 10 טענת הזיוף, או אם תרצה לומר – כי התובע עמד בנטל המוטל עליו להוכיח כי חתימתו של עד הקיום,
- 11 אותנטית.
- 12 110. לכך יש להוסיף כי מצאתי לתת אמון רב בעדותו של ד"ר ***, העד מטעם התובע, ואשר באותה
- 13 התקופה התגורר ב**** וביקר את דודתו (אם הצדדים), באופן יומיומי. העד ציין כי הצוואה נמסרה
- 14 לאביו (שכיהן באותם הזמנים כראש המועצה) בנוכחותו תוך הסבר להדרה של הנתבע, וכי הוא נתן
- 15 אמון מלא באח שישימוש את הצוואה שאף אחד לא יטרפד את הצוואה, וכי החשש היה מהימורים של
- 16 הנתבע. עוד הצהיר כי לאחר פטירת המנוח הוא היה זה שמסקר לתובע את הצוואה:
- 17 111. כך, העיד בחקירתו הנגדית (עמ' 7 ש' 3 ואילך): " אני לקראת סוף מרץ '85 ביקרתי אצל דודתי ובעלה
- 18 ז"ל, עם אבא שלי, אני זוכר את זה כי אנחנו בדרך כלל מבקרים את דודתי יום כן יום לא, אני גר
- 19 ב****, אז גרתי ב****. היינו כל הזמן בביקורים כי זו משפחה קרובה אלינו מאוד, אנחנו היינו כמו בית
- 20 אחד, זה היה בצמוד למתן הצוואה שניתנה ביום 21.3.85 ... הצוואה נמסרה לאבי *** ז"ל. אין מקום
- 21 להטעיות, מה שכתוב פה זו אמת וכל האמת, היכרת את אבי מאוד, רכש לך כבוד ואנחנו תמיד דיברנו

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

1 אמת, אבא שלי שירת במשך 3 עשורים את התושבים (פונה לב"כ הנתבע). אבא שלי קיבל את הצוואה
2 ואחר כך מסר אותה לי לשמור עליה".
3

4 ובהמשך –

5 "ש. למה הדודה שלך היא שמסרה את הצוואה לאבא ולא בעלה ?

6 ת. הם היו ביחד. יש לה אמן מלא באח שלה שישמור על הצוואה מחשש שמי שידע
7 את תוכנה יטרפד את המהלך הזה.

8 ש. מה הבנת שיש בצוואה?

9 ת. אבא שלי קיבל את הצוואה ואחר כך העביר אותה אליי ומה שכתוב בצוואה זה
10 מה שציינתי בתצהיר, 3 רבעי הבית שהם גרים יהיה לבן (התובע) ורבע לח' שהוא הבן
11 הבכור. הנתבע שנהג להמר ברכוש של המשפחה וזה היה החשש כמו שכתבתי בתצהיר
12 וזאת האמת".
13

14 112. העד נשאל מדוע אביו מסר לו את הצוואה, והשיב -

15 "אבא שלך היה אז ראש מועצה וכיהן עד 93' מדוע היה צריך למסור לך את זה ,
16 אתה כלכלן ד"ר בכלכלה , למה שאבא שלך שהוא ראש המועצה האדם איש אמונה
17 של אחותו, למה שימסור לך את זה ?

18 ת. אבא שלי היה איש עסוק מאוד, עשינו הכל בתיאום, אני הייתי יד ימינו בכל מה
19 שקשור לעסקי המשפחה אז הוא נתן לי את הצוואה, מי יודע מה יהיה בעתיד, אני שמרתי
20 על הצוואה וזהו"

21 113. העד חזר והבהיר את ההגיון שעמד מאחורי הדרתו של הנתבע: "... שאלנו מה פשר העניין והוא
22 אמר שיש חשש שהנתבע יפעל בנכס כי הוא עסק בהימורים במשך שנים, ימכור את הנכס, דבר שהוא
23 בניגוד לרצונם, לכן רצו לשמור את זה בסוד".

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

114. מצאתי כי עדותו של העד, אמינה וקוהירנטית, העד נתן פרטים מפורטים על העזרה הרבה שאביו העניק למשפחה לרבות לנתבע, והמסר שהוא קיבל הוא כי עליו למסור את הצוואה לתובע על מנת שיממש את רצון אביו המנוח, וכך פעל. ולא הוכח כי הוא בעל עניין בתוצאה, להיפך, התרשמתי כי הגיע מתוך תחושת שליחות למלא אחר רצונו של המנוח והשליחות שלו כיד ימינו של אביו.
115. בנסיבות אלה אני קובעת כי החתימה המתנוססת על הצוואה המקורית של המנוח שהוגשה לביה"ד הכנסייתי, הינה חתימתו של עד הקיום, י.א.ה. .
116. כידוע, תפקידם של העדים הוא לקבל את הצהרת המצווה שזו צוואתו ולצפות במעשה החתימה שלו עליה, וזאת למען יוכלו העדים למלא כהלכה את התפקיד השני שיועד להם: לאשר בכתב על פני הצוואה שהמצווה אכן הצהיר וחתם כאמור. במקרה זה, לכתחילה עד הקיום הציג גירסה מינימליסטית שהיה קשה לבחון את אמינותה לפיה החתימה איננה חתימתו, כאשר אמירה זו סותרת את חו"ד המומחה שמסקנותיה התקבלו במלואן ע"י בית המשפט, וכאשר העד הקיום הנוסף הלך לבית עולמו, ולא נטענה כל טענה כנגד אמיתות חתימתו של המנוח על הצוואה. בנסיבות אלה, לא ניתן לקבוע כי נפל פגם בהליך הבאת הצוואה בפני העדים.
117. בכל הקשור להסכם מיום 9.3.82 במסגרתו העביר המנוח זכויות מסויימות בבית לארבעת ילדיו, ואשר ע"פ הנטען הוראותיו אינן עולות בקנה אחד עם הוראות הצוואה, אינני רואה לנכון להכריע בסוגיה זו שאיננה נדרשת כלל להכרעה בדבר קביעת יורשי המנוח, בשים לב לעילות ההתנגדות הספציפיות שנטענו. יוטעם כי לא נטענו טענות הנוגעות להשפעה בלתי הוגנת אשר מחייבות בחינת נסיבות עריכת הצוואה והגיונה, אם כי התובע בהחלטה הביא הסבר מטעמו להגיונה של הצוואה אף בעניין זה.
118. טענות כי המנוח בחייו הסכים כאלה ואחרים אינן רלבנטיות להליך שבפני הנוגע לתוקפה של הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

119. משטענת זיוף חתימתו של עד הקיום הינה טענת ההתנגדות היחידה, וטענה זו נדחת, ניתן בזאת צו לקיום צוואת המנוח מיום 21.3.85.

120. יש להגיש פסיקתא לפי תקנות הירושה.

121. אשר לתביעה לביטול צו הירושה שניתן אחר המנוח ביום 6.5.08 ע"י הרשם לענייני ירושה (ת"ע

28212-11-20) ולפיו היורשים אחר המנוח הם אשתו וארבעת ילדיו – אף זו נדחת באשר צוואת

המנוח לא התייחסה לכלל עיזבון המנוח. לפיכך, בהתאם להסכמת הצדדים צו הירושה מיום 6.5.08

יוותר על כנו, והוא יחול על נכסים שלא פורטו בצוואה (ר' פרוט' מיום 19.5.21 עמ' 3 ש' 17-20).

הוצאות:

122. בראי השיקולים שהותוו בפסיקה בעניין פסיקת שכר טרחה ריאלי וסבירות ההוצאה, בשים לב

להתנהלות הנתבע שהאריך בכל דרך אפשרית את בירור ההליך, מספר ימי הדיונים וריבוי בקשות הסרק,

ותוצאת ההליך, הנתבע ישא בהוצאות משפט בסך כולל של 30,000 ₪. סכום זה ישולם לתובע בתוך

30 יום מהיום שאם לא כן, יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק

123. המזכירות תסגור את התיקים ותמציא לצדדים.

פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ג אייר תשפ"ה, 21 מאי 2025, בהעדר הצדדים.

אביבית נחמיאס, שופטת, סגנית הנשיא

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 28212-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

ת"ע 20735-02-21 אלמוני נ' פלוני ואח'

ת"ע 28292-11-20 פלוני נ' אלמוני ואח'

ת"ע 27253-11-20 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני: 6_10545

1

2

3

העזרה והחלפה